

Słupsk, dnia 4 czerwca 2026 r.

dr hab. Dominik Bierecki, prof. ucz.

Kierownik Zakładu Prawa Prywatnego

Instytut Prawa i Administracji

Uniwersytet Pomorski w Słupsku

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Michała Janusza Więckiewicza pt. *Prawo do pokojowych zgromadzeń w Polsce i innych państwach europejskich. Studium prawnoporównawcze*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Marcina Jurgilewicz (promotor) oraz dr Ewy Jakubiak (promotor pomocniczy)

1. Wybór tematu i cel oraz hipoteza badawcza pracy

Podjęcie przez Doktoranta tematyki prawa do pokojowych zgromadzeń w ujęciu prawnoporównawczym należy ocenić bardzo pozytywnie. Wolność zgromadzeń stanowi jedną z fundamentalnych wolności politycznych jednostki i jeden z filarów demokratycznego państwa prawnego. Jej realizacja warunkuje faktyczny udział jednostki w życiu publicznym, a zarazem rodzi konieczność wyważenia tej wolności z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego. Napięcie pomiędzy gwarancyjną a limitacyjną funkcją regulacji prawnych dotyczących zgromadzeń, uwidocznione chociażby w okresie pandemii COVID-19, czyni obrany przez Doktoranta temat aktualnym i doniosłym zarówno teoretycznie, jak i praktycznie. Doniosłość tę wzmacnia ponadnarodowy wymiar badanej wolności, której standard wyznaczają art. 20 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, art. 21 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych oraz art. 11 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, konkretyzowany w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Doktorant podjął się ambitnego zadania analizy regulacji prawnych dotyczących zgromadzeń w Polsce oraz w kilkudziesięciu innych państwach europejskich – członkowskich Unii Europejskiej, państwach nordycko-bałtyckich, państwach Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), państwach bałkańskich, a także państwach kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej. Przedmiotem badań Doktorant uczynił deskrypcję i analizę prawa do zgromadzeń w Polsce oraz w innych państwach europejskich, a głównym celem badawczym – identyfikację i przedstawienie uniwersalnych standardów normatywnych regulujących to prawo (s. 13). Cel główny został następnie zdekomponowany na cztery cele

szczegółowe, obejmujące: 1) charakterystykę standardów międzynarodowych z zakresu prawa do zgromadzeń, 2) deskrypcję prawną-dogmatyczną prawa do zgromadzeń w Polsce, 3) ukazanie regulacji normatywnych kształtujących prawo do zgromadzeń w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz 4) ukazanie tych regulacji w wybranych państwach europejskich pozostających poza strukturami Unii Europejskiej (s. 13). Celom badawczym odpowiadają sformułowane w pracy: główny problem badawczy, ujęty w postaci pytania o różnice i podobieństwa występujące w regulacjach prawnych dotyczących prawa do pokojowych zgromadzeń oraz o ich implikacje dla praktyki realizacji tego uprawnienia, jak również cztery szczegółowe problemy badawcze (s. 13–14).

Główna hipoteza badawcza pracy opiera się na założeniu, że systemowe regulacje normatywne z zakresu prawa do zgromadzeń obowiązujące w Polsce oraz innych państwach europejskich zostały ukształtowane w celu gwarantowania i wymuszania ich pokojowego charakteru, co jednocześnie w zróżnicowany sposób determinuje prawne i faktyczne ograniczenia w swobodnym korzystaniu z tej wolności przez jednostki (s. 14). Hipotezę główną uzupełniają trzy hipotezy szczegółowe, dotyczące uniwersalizmu standardów prawa międzynarodowego, ograniczeń prawa do zgromadzeń w polskim systemie prawnym oraz wymogu pokojowości jako warunku *sine qua non* prawnej ochrony zgromadzeń w porządkach prawnych badanych państw (s. 14). Należy uznać, że konstrukcja celów, problemów i hipotez badawczych jest spójna i poprawna metodologicznie, a hipotezy zostały w toku wywodu zweryfikowane, zaś wyniki tej weryfikacji zebrano w zakończeniu rozprawy.

Obranie tak zakreślonego przedmiotu badań powoduje, że rozprawa doktorska uzupełnia lukę występującą w piśmiennictwie polskim. Jak trafnie zauważa Doktorant, w polskiej literaturze brak było dotychczas całościowego opracowania prawnoporównawczego podejmującego problematykę zgromadzeń na tle szerszym niż krajowe (s. 15). Na aprobatę zasługuje także świadome zawężenie pola badawczego do istoty zgromadzeń, z pozostawieniem na marginesie rozważań imprez masowych i wyodrębnionych zgromadzeń religijnych. Mając na uwadze wybór tematu pracy oraz postawione przez Doktoranta cel i hipotezę badawczą należy uznać, że recenzowana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

2. Metody badawcze

Postawione przez Doktoranta cele rozprawy determinują zastosowane w pracy metody badawcze. Podstawowymi metodami są metoda dogmatyczno-prawna oraz metoda

prawnoporównawcza (komparatystyczna). Metodą dogmatyczno-prawną Doktorant posłużył się do analizy aktów prawa międzynarodowego i prawa Unii Europejskiej, Konstytucji RP i ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach. Uwzględnił przy tym dorobek doktryny oraz orzecznictwa krajowego i międzynarodowego, w szczególności orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, któremu słusznie przypisał rolę czynnika wyjaśniającego, chroniącego i rozwijającego standardy międzynarodowe w zakresie wolności zgromadzeń.

Równie istotne było zastosowanie w rozprawie metody komparatystycznej. Wolność zgromadzeń jest wolnością o wymiarze uniwersalnym, a jej normatywne ukształtowanie w poszczególnych państwach europejskich pozostaje zróżnicowane. Na uznanie zasługuje przyjęte przez Doktoranta kryterium porządkujące badanie prawnoporównawcze, polegające na pogrupowaniu poddanych analizie państw na podstawie tożsamości regionalno-instytucjonalnej (s. 16). Pozwoliło to Doktorantowi nie tylko uwypuklić różnice, lecz także zidentyfikować podobieństwa we wdrażaniu międzynarodowych standardów, co sprzyja postulatowi harmonizacji prawa europejskiego. Skala przeprowadzonego badania komparatystycznego, obejmującego około trzydziestu porządków prawnych, jest imponująca i w polskim piśmiennictwie dotyczącym zgromadzeń bezprecedensowa. Pomocniczo Doktorant posłużył się także analizą historycznoprawną, przedstawiając kształtowanie się prawa do zgromadzeń w Polsce od Manifestu Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej z 1918 r., przez ustawę z dnia 5 sierpnia 1922 r. w sprawie wolności zgromadzeń przedwyborczych i ustawę z dnia 11 marca 1932 r. o zgromadzeniach, wraz z przywołaniem przedwojennego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Dobór i sposób zastosowania metod badawczych oceniam pozytywnie.

3. Struktura pracy

Rozprawa składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów merytorycznych, zakończenia i bibliografii. Jest to klasyczny układ rozprawy doktorskiej, który nie budzi wątpliwości. Wstęp zawiera wszystkie elementy warsztatowe właściwe dla tej części pracy: uzasadnienie wyboru tematu, określenie przedmiotu badań, celu głównego i celów szczegółowych, problemów badawczych, hipotez oraz metod badawczych, a także przegląd stanu badań i omówienie struktury rozprawy.

Struktura pracy odzwierciedla logikę wywodu prowadzonego od standardu uniwersalnego do regulacji krajowych. Rozdział I poświęcony został normatywnym

podstawom zgromadzeń w prawie międzynarodowym i europejskim, w tym Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowemu Paktowi Praw Obywatelskich i Politycznych, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Rozdział II dotyczy prawa do zgromadzeń w Polsce i obejmuje regulacje prawne dotyczące zgromadzeń, ich organizację, przebieg i rozwiązywanie, a także problematykę bezpieczeństwa zgromadzeń, w tym prawnych podstaw działań Policji i używania środków przymusu bezpośredniego. Rozdziały III–VII zawierają analizę prawnoporównawczą: rozdział III dotyczy wybranych państw Unii Europejskiej (Niemiec, Austrii, Belgii, Czech, Słowacji, Węgier, Francji, Hiszpanii, Irlandii, Chorwacji i Cypru), rozdział IV – państw nordycko-bałtyckich, rozdział V – państw członkowskich EFTA, rozdział VI – państw bałkańskich, a rozdział VII – państw kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej, w tym Ukrainy i Turcji. Każdy z rozdziałów wieńczy wnioski cząstkowe, co porządkuje wywód i ułatwia śledzenie weryfikacji hipotez badawczych. Rozprawę zamyka zakończenie, zawierające syntezę przeprowadzonych rozważań.

Struktura pracy nie budzi większych wątpliwości. Jedyne na marginesie można zauważyć pewną dysproporcję objętościową pomiędzy rozdziałami komparatystycznymi (np. rozdział V, dotyczący państw EFTA, jest znacząco krótszy od pozostałych), co jest jednak usprawiedliwione zwięzłością regulacji zgromadzeń w badanych w nim porządkach prawnych i nie wpływa na ocenę kompletności wywodu.

4. Ocena merytoryczna

Lektura recenzowanej rozprawy prowadzi do wniosku, że Doktorant wykazuje się ogólną wiedzą teoretyczną z zakresu nauk prawnych. Doktorant bardzo dobrze zna piśmiennictwo dotyczące wolności zgromadzeń, praw człowieka oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego, jak również orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego. Doktorant prawidłowo prowadzi wywód naukowy, dochodząc do wniosków uzasadnionych w metodach wykładni, przy poprawnym posługiwaniu się stosowanymi w pracy metodami badawczymi.

Na szczególną aprobatę zasługuje sformułowany w zakończeniu rozprawy wniosek, że o ile standard normatywny wolności zgromadzeń (*law on the books*), oparty na art. 11 EKPC oraz art. 21 MPPOiP, jest na kontynencie europejskim wysoce ujednolicony, o tyle standard praktycznego stosowania prawa (*law in action*) ujawnia znaczące rozbieżności systemowe – od pełnej realizacji pozytywnych obowiązków państwa w państwach skandynawskich po

niezadko wyłącznie deklaracyjny charakter gwarancji w państwach kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej (s. 197). Wniosek ten, wsparty analizą orzecznictwa strasburskiego, trafnie weryfikuje postawione hipotezy badawcze i stanowi samodzielny, oryginalny wkład Doktoranta w naukę prawa. Cenne są także rozważania dotyczące pozytywnych i negatywnych obowiązków państwa wynikających z art. 11 EKPC (s. 24, 198 i 200), zasady wyłączności ustawy jako bariery dla ograniczeń wolności zgromadzeń wprowadzanych aktami podustawowymi, co Doktorant trafnie ilustruje doświadczeniami okresu pandemii COVID-19 (s. 200), jak również ujęcie interwencji siłowej służb porządkowych jako środka ostatecznego (*ultima ratio*; s. 43 i 201) oraz omówienie deeskalacyjnych modeli zabezpieczania zgromadzeń, w tym policyjnych zespołów łącznikowych (s. 199).

Praca jest oryginalna. W polskim piśmiennictwie nie było do tej pory opracowania monograficznego obejmującego analizę prawnoporównawczą prawa do zgromadzeń w tak szerokim zakresie podmiotowym i terytorialnym. Oryginalność pracy wynika też z połączenia perspektywy konstytucyjnoprawnej i konwencyjnej z perspektywą administracyjnoprawną, dotyczącą bezpieczeństwa zgromadzeń i działań służb państwowych.

Negatywnie oceniam natomiast brak sformułowania w rozprawie wniosków *de lege ferenda*. Zakończenie pracy ogranicza się do syntezy przeprowadzonych rozważań i weryfikacji hipotez badawczych, nie zawiera zaś postulatów zmian prawa polskiego. Tymczasem przeprowadzona przez Doktoranta analiza prawnoporównawcza, obejmująca około trzydziestu porządków prawnych, stwarzała naturalną podstawę do oceny rodzimej regulacji na tle rozwiązań obcych i do wskazania kierunków jej doskonalenia. Sam Doktorant dostrzega zresztą w toku wywodu zjawiska, które wprost zapraszały do sformułowania takich postulatów, jak chociażby praktyka ograniczania wolności zgromadzeń aktami podustawowymi w okresie pandemii COVID-19 (s. 200) czy zróżnicowanie modeli notyfikacji zgromadzeń w badanych państwach. Sformułowanie wniosków *de lege ferenda* pozwoliłoby Doktorantowi pełniej wykorzystać wyniki badania komparatystycznego i wzmocniłoby aplikacyjny walor rozprawy. Ponadto, tytułem uwagi polemicznej można zauważyć, że w rozdziałach komparatystycznych przeważa niekiedy warstwa deskryptywna nad oceniającą. Pogłębienie syntezy porównawczej, zwłaszcza w postaci zestawienia modelowych rozwiązań notyfikacyjnych i represyjnych, mogłoby zostać rozważone przy przygotowaniu rozprawy do publikacji. Powyższe uwagi krytyczne nie podważają jednak pozytywnej oceny merytorycznej

pracy, której wartość polega na rekonstrukcji uniwersalnego standardu wolności zgromadzeń i jego zróżnicowanej realizacji w europejskich porządkach prawnych.

5. Ocena formalna

Od strony formalnej praca zasługuje na pochwałę. Rozprawa została przygotowana z należytą starannością wymaganą dla prac naukowych. Praca liczy 218 stron. Autor dobrze posługuje się językiem prawniczym i poprawnie przywołuje źródła, literaturę i orzecznictwo. W rozprawie doktorskiej wykorzystano liczną bibliografię, obejmującą ponad sto pozycji literatury, w tym kilkadziesiąt pozycji obcojęzycznych, wykazy aktów prawa międzynarodowego i krajowego, czterdzieści siedem orzeczeń trybunałów międzynarodowych (ETPCz i Komitetu Praw Człowieka ONZ), siedemnaście orzeczeń sądów i trybunałów krajowych (w tym przedwojenne orzecznictwo Sądu Najwyższego) oraz netografię. Z uznaniem podkreślam udział literatury obcojęzycznej i źródeł zagranicznych, który odzwierciedla komparatystyczny charakter rozprawy. W tekście pracy występują nieliczne usterki redakcyjne i literówki, które należałoby usunąć przy przygotowywaniu rozprawy do publikacji, ale nie wpływają one na ocenę formalną pracy.

6. Wniosek końcowy

Stwierdzam, że recenzowana praca mgr. Michała Janusza Więckiewicza spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Przedmiotem rozprawy jest oryginalne rozwiązanie obranego problemu naukowego: ustalenia treści uniwersalnego standardu normatywnego prawa do pokojowych zgromadzeń oraz zróżnicowania jego realizacji w porządkach prawnych Polski i innych państw europejskich. Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie nauki prawne. Potwierdza to zaprezentowana w rozprawie szeroka wiedza Doktoranta z zakresu prawa konstytucyjnego, prawa międzynarodowego, praw człowieka oraz prawa administracyjnego. Zdolność uzasadnienia wyboru tematu rozprawy doktorskiej, obrania celu pracy oraz sformułowania problemów i hipotez badawczych, a następnie ich weryfikacji, uzasadnia stwierdzenie, że Doktorant posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Z tych powodów wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do dalszych czynności w postępowaniu doktorskim.